

Gönderiliş Tarihi: 30/06/2025
Kabul Tarihi: 08/07/2025
ORCID 0000-0002-8565-7081

ATAERKİL DÜZENDE KADINLARIN SİYASAL KATILIMI MESELESİ

Müşfika Nazan ARSLANEL¹

ÖZ

Türkiye de kadınların siyasal katılımını arttırmak için çalışmalar yürüten çok sayıda sivil toplum kuruluşu olmasına rağmen kadınların siyasal katılımının yetersizliği meselesi halen ülke gündeminin en önemli tartışma konularından biridir. Sorunun temelinde kadınların parlamento da yeterince temsil edilmemesi yatmaktadır. Ülkemizde Parlametoda kadınların sayıca yeterli olarak yer almamasının yanı sıra eksikliklerin giderilmesi için etkin çözümler üretilmemesi ve yasal düzenlemelerin yapılmaması kadınların siyasal katılımı anlamında oldukça önemli bir sorun olmaktadır. Siyasal hayatta kadının yeri tartışmalarında dikkat çeken husus kadının siyasetin belirleyici unsuru olmadığıdır. Siyasetin erkek işi olarak algılanması geleneksel toplumsal yapının kadına yüklediği rolün yanında modern siyasal düşünce de kendine yer bulmaktadır. Bu sebeple kadınların siyasal katılımının niceliğinin yanı sıra niteliğinin de irdelenmesi gerekmektedir. Çalışmamızda kadınların siyasal katılımı bakımından sivil toplum kuruluşu olarak kadın kollarının ne derece etkili olduğunu, yine mansplanning ve siyasette eril dilin kadının siyasette yer almasında önemin ne olduğu hususlarını değerlendirmeye gayret edeceğiz. Çalışma literatür taramasına dayalıdır. Kadın kolları Sivil toplum ilişkisine dair değerlendirmeler yapılırken, Çorum ilinde yapmış olduğumuz yüksek lisans tez çalışması sonuçları da kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, siyasal katılım, eril dil, mansplanning

Jel Kodları: D72, J16, Z13

THE ISSUE OF WOMEN'S POLITICAL PARTICIPATION IN PATRIARCHAL ORDER

ABSTRACT

Although there are many civil society organizations working to increase women's political participation in Turkey, the issue of women's inadequate political participation is still one of the most important discussion topics on the country's agenda. The root of the problem is that women are not sufficiently represented in parliament. In addition to the fact that there are not enough women in the parliament in our country, the lack of effective solutions to eliminate the deficiencies and the lack of legal regulations are very important problems in terms of women's political participation. The point that draws attention in the discussions on the place of women in political life is that women are not the determining factor of politics. The perception of politics as a male job is not only the role that traditional social structures assign to women, but also modern political thought finds a place for itself. For this reason, the quality as well as the quantity of women's political participation should be examined. In our study, we will try to evaluate how effective women's branches are as civil society organizations in terms of women's political participation, and the importance of mansplanning and masculine language in politics in women's participation in politics. The study is based on literature review. While making evaluations regarding the relationship between women's branches and civil society, the results of the master's thesis study we conducted in Çorum province will also be used.

Keywords: Women political participation , masculine language, mansplanning

Jel Codes: D72, J16, Z13

¹ Doç. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, mnazan.arslanel@gop.edu.tr

1. GİRİŞ

Kadın ve siyaset ilişkisini açıklamaya başlamadan önce siyasal katılımın tanımlanması gerekmektedir. Siyasal katılımın çeşitleri yöntemleri olmakla beraber ilk akla gelen ve temel aşaması oy verme eyleminin gerçekleştirilmesiyle başlar. Sonraki aşamalarda ise seçim çalışmalarına katılma, siyasi söylemlerin takibi sonrasında ise siyasal söylemlere katılma ve siyasal kimliğe sahip olma. Siyasal katılma ile ilgili en önem arz eden konu ise toplumun farklı kesimlerinin siyasal katılım basamaklarında istedikleri şekilde katılım göstererek alınan kararlar üzerinde çeşitli yollarla etkili olabilmeleridir (Erzen, 2019:22). Kadınların siyasal katılımı da bu noktada oldukça önemlidir. Tarih boyunca siyasal düzenler incelendiğinde kadınlar siyasal katılım aşamalarına hep sonradan dâhil olmuş, gerek siyasal kimliğe sahip olma gerek seslerinin duyulması ve kararların adil alınması noktalarında geri plana kalmışlardır.

Kadın ve siyaset ilişkisi tarihi süreçte değerlendirildiğinde ise çok eskilere gitmeden 19. yy. sonlarından itibaren karşımıza çıkması mümkündür. Geçmişten beri var olan ve günümüzde hala süregelen kadın hareketleri, kadınların haklarını elde edilmesi noktasında oldukça etkili olmuş aynı zamanda siyasal haklarını da elde etmeye başlamışlardır. Kadın hareketlerinin başlangıcı, dünyada demokrasi hareketlerinin başlangıcı olan Fransız İhtilalidir. Fransız İhtilalinin temelini demokrasi mücadelesinin erkekler ile birlikte kadınlarında vermesi olarak değerlendirmek mümkündür (Gönenç, 2006:66). 1880’li yıllarda gerçekleşen Sanayi Devrimi kadınların çalışma hayatına girmesini zorunlu kılmış akabinde feminizmin dünyaya yayılmaya başlaması ile kadınlarda belirgin şekilde sosyal taleplerinin yanı sıra siyasal taleplerini dilelendirmeye başlamışlardır (Tiliev, 2018:121).

Ülkemizde ise Osmanlı’nın son dönemlerine kadar kadınların sosyal ve siyasal haklarına yönelik hareketlenmelerin olmadığını görülmektedir. Tanzimat Fermanı’nın getirmiş olduğu bazı gelişmelerin doğrultusunda hazırlanan zeminde ancak II. Meşrutiyet ile kadınlar temel sosyal haklarına kavuşmaya başlamışlardır. Türk kadınının siyasal katılımına ilişkin tarihsel süreç değerlendirildiğinde başlangıç noktalarında, olayların kadınları etkilediği, sonrasında ise kadınların yaşanan gelişmelere göre ve kendilerine tanınan sınırlar çerçevesinde hareket ettikleri görülmüştür. Cumhuriyet’in ilanından sonra ise kadınlar II. Meşrutiyet döneminde kendi lehlerine yaşanan gelişmeler ve Milli Mücadele döneminde erkekler ile birlikte vatanın kurtuluşu için gösterdikleri çabanın desteğinin sonucunda yeni rejimde siyaset, ekonomi ve toplumsal alanda söz sahibi olmak istemişlerdir.

Türk kadınlarının siyasal hak mücadelesi, yeni kurulan rejimde söz sahibi olması gerekliliği düşüncesi 1930 yılı ile kademeli olarak başlamış 1934 yılında Seçme ve Seçilme hakkını alarak Parlemantoda temsil edilme imkanına kavuşmaları ile birlikte bu mücadele tam anlamıyla bir kadın temsili olmasa da başarılımıştır. Siyasal haklarını yasalar önünde kazanan kadınlar uzunca bir süre siyasal hak talepleri konusunda ses getiren girişimde bulunmamışlardır. 1945’lerin sonunda değişen ve tek partili hayatın son bulması ile farklı görüşlerin temsiline olanak sağlanan ortamın oluşması ve dünyada hızla yayılmaya başlayan feminist akım ile kadınlar hem sosyal hem siyasal mekanizmalarda görünür olma taleplerini dile getirmeye başlamışlardır.

Günümüz dünya siyaseti içinde kadınların durumu değerlendirildiğinde tarihsel süreç içerisinde yasalar önünde kadınların siyasal katılımı için engel bulunmamaktadır. Elbette ülkelerin siyasi otoritelerinin yani demokratik sistemlerde hükümetlerin politikaları önemli yer tutmaktadır, fakat en önemli etkenlerden biride modern anlamı ile varlık göstermeye başlayan Sivil toplum kuruluşlarıdır. Cumhuriyet’in ilanından sonra elde edilen yasal hakların uygulamada elde edilmemesi, siyasal temsil mekanizmalarında yeterince temsil edilmemeleri ve sosyal alanda yaşadıkları adaletsizlikler kadınları 1960’lı yıllarda yeniden aktif hale getirmeye zemin hazırlamıştır (Deniz, 2019: 44). Sivil toplum etkin şekilde kadın hakları ve eşitlikçi politikaların geliştirilmesi ve hayata geçirilmesi için devreye girmiştir. Dünya çapında en önemli girişim olarak ise Birleşmiş Milletlerin 1975 yılında “Uluslararası Kadın On Yılı” olarak ilan etmesidir. Meksiko City, Kopenhag ve Nairobi gibi şehirlerde gerçekleştirilen konferanslarda oldukça önemli strateji ve politikalar üzerinde anlaşmalar sağlanmıştır. Akabinde ise Avrupa’da konu ile alakalı politikalar için çaba önemli ivme kazanmıştır (Sallan & Altındal, 2016: 54).

Günümüzde ise siyasetin ve demokrasinin en önemli yapı taşı olan siyasi partilerde kadın katılımına yani kadınların üye olmalarına ve parti içerisinde aktif görev almalarına dair yasal açıdan da, uygulama açısından da problem yoktur. Demokrasinin etkin olduğu ülkeler değerlendirildiğinde, siyasi partilerin önemli kısmı bünyelerinde kadınlara yönelik, kadınların siyasal katılımını artırmak amacı ile kadınlardan oluşan birimleri bulundurmaktadırlar (Demir, 2015: 43). Türkiye’de siyasi partiler incelendiğinde kadınların siyasi partilerde var olabilme yollarından birisi olarak “Kadın Kolları” karşımıza çıkmaktadır. Kadın kolları elbette Türkiye’de önemli oranda kadını siyasal hayatla buluşturan, kadına siyasal anlamda kimlik kazandıran kuruluşlardır. Burada aktarılması gereken bilgi; kadınların siyasal katılım düzeylerinin siyasi partiler içerisinde üyelik ve grup faaliyetlerinin yaygın olduğudur. Asıl eksik olan siyasi parti içerisinde kadın kolları dışında kadınların yönetim kadrolarında yeterince bulunmamalarıdır. Oysa kadının tam anlamı ile siyasi hayatta var olabilmesi için hem siyasi parti içerisinde farklı birimlerde temsil hakkını kullanabilmesi hem de Mecliste kadın temsilci oranının yeterli olması gereklidir. Günümüz dünya siyaseti değerlendirildiğinde başta ülkemiz olmak üzere birçok ülkede hala siyasal hayata katılım anlamında kadınların yeterli temsilinin sağlanmadığı görülmektedir.

2. KADINLARIN SİYASAL KATILIMINDA ETKİLİ KAVRAMLAR

2.1. Mansplaining Kavramı Üzerinden Değerlendirilmesi

İnsan doğası gereği kendinden daha az bilgili ve yetersiz gördüğü diğer tüm insanları yönetme eğilimindedir. Geçmişten bugüne belki de değişmeyen, kadın erkek ilişkilerine yön veren en önemli düşünce kalıbı tam olarak erkeklerin kadınların yetersiz olduğu düşüncesi ile onları yönetme istekleridir.

Mansplaining Oxford sözlüğünde “bir erkeğin bir kadına herhangi bir şeyi ondan daha iyi bildiğini ve anladığını düşündüğünü gösterecek biçimde açıklama yapma pratiği” şeklinde tanımlanmaktadır. Yine Oxford sözlükte bir başka tanımı ise “bir şeyin bir erkek tarafından bir başkasına (genellikle bir kadına) küçümseyici ya da kibirli bir biçimde açıklanması” olarak tanımlanmaktadır. Erkek (man) ve açıklama (explaining) sözcüklerinin birleşmesinden meydana gelen kavram, erkeklerin kadınlara tepeden ve kibirli bir şekilde anlatma şeklinin kadınları susturan ya da kadınların sözlerini anlamsızlaştıran değersiz kılan sistematik ve kurumsallaşmış bir baskı şekli anlamını taşımaktadır (Kidd, 2017)

Mansplaining kavramı anlam itibari ile erkeklerin kendilerini kadınlardan üstün olduğunu düşünerek, kendilerini kadınların öğreticileri ve yol göstericileri olduklarına inanarak, yönetme ihtiyacı hissetmelerini ifade eder (Mansplaining Nedir?, 2023). Yani mansplaining, kadına bir şeyi anlatırken küçümseyici aşağılayıcı bir şekilde açıklayan ve bu açıklamayı yanlış olarak yapan bir erkek eylemidir. Aslına bakılacak olursa belki de konu hakkında bilgisi yoktur ya da hakim değildir, ama karşısındaki kadını yalnızca kadın olduğu için düzeltmeye çaba gösterir.

Bugün siyasal hayat dahil, ana öznesi olarak erkeklerin kendilerini görmeleri de tam anlamı ile mansplaining kavramının karşılığıdır. Siyasette kadınlara yönelik oluşturulan politikalarda karar mekanizmasını çoğunlukla erkekler oluşturmaktadır (Terkan, 2013: 121). Bu durumun ana sebepleri arasında kadının siyasette oransal yetersizliği de elbette etkilidir. Yalnızca siyasi karar mekanizmaları kadını ikincil konuma atan tavra sahip değildir. Durumun böyle olmasına sebep kadınların yalnızca önemli politik kararları almada yetersiz olduğu düşüncesi değil, siyasal katılımın toplumun büyük çoğunluğunun gerçekleştirmiş olduğu oy verme işleminde dahi oyunu yakın çevresindeki erkeklerden etkilenerek kullandığı kanaatidir. Ne yazık ki bu kanaat kadını siyasal olarak yetersiz ve düşünsel olarak erkeklerden sonra, ikincil planda olduğu algıya neden olmaktadır (Demir, 2015: 36).

Kadınlar, toplumsal düzen içinde ev ile ilişkilendirilmesi sonucu olarak siyasette de kadın yeri evdir algısı günümüzde devam etmektedir. Özellikle aile arasında siyasetin kadın işi olmadığı düşüncesi kadınında bu durumu içselleştirmesine neden olabilir. Toplumsal işbölümü algısının devamlılığını kadınlarda ne yazık ki siyasi alanda sürdürmeye ve kendilerine siyasette ev ile bütünleştikleri algıyı devam ettirmektedirler. Erkek egemen ortam kadınları aktif siyaset yapmaktan kaçınmalarına neden olmaktadır (Altındal, 2009: 365).

Siyasette, bir anlamda erkeklerin kadınlar adına karar verdiği mansplaining kavramına karşılık gelerek, detaylar incelendiğinde kavramı açıklanmasına yardımcı önemli örnek olabilir. Çünkü erkek egemen bu ortam kadınların taleplerini tam anlamı ile dile getirememelerine sebep olmaktadır. Kadınlar toplumda kendileri için belirlenmiş olan rolün gereği olarak hep erkeğin gerisinde konumlandırılmaları nedeniyle imkan sağlansa bile çekinebilirler.

Kavram üzerine yoğunlaştığımızda kadının siyasi temsilinin eksikliği konusuna da detaylı değinmek gerekir. Türkiye’de siyasi temsil mekanizmaları değerlendirildiğinde, kadın temsilci oranının düşük olduğu dikkat çeken temel hususlardandır. Kadınların siyasal temsil mekanizmalarında yeterli sayıda olmamaları kadını ilgilendiren sorunların ülke gündemine taşınmasını kısıtlamasının ve sorunlara çözüm üretilmesinin kısıtlanma nedenleri arasında gösterilebilir. Burada özellikle ifade etmek gerekir ki kadın yalnızca kadın sorunlarıyla da ilgilenmemeli eğitime, bilgisine, yeteneğine göre toplumu ilgilendiren tüm sorunlara görevler üstlenmeli yani mesele cinsiyetten öte bireyin kişisel birikimine göre siyasette, iş hayatında, sosyal hayatta roller üstlenmesi ile çözüme kavuşabilir. Son dönemlerde kadın siyasetçi sayısı ve kadın haklarına yönelik kurumların varlığında önemli ölçüde artış olduğu gözlemlense de genel siyaset değerlendirildiğinde kadın temsilci sayısı halen istenilen oranda olmadığını da ifade etmek gerekir.

Siyasi partiler ülkenin farklı kesimlerinin sesini parlamentoya taşımanın ve etkin çözümler üretilmesinde en önemli araçlardır (Duman, 2024: 61). Kadınlar içinde görülmeyen ya da ötelenen problemlerini meclise yani doğrudan ülkenin gündemine taşımanın en etkili yollarından biri yeterince temsil edilmelerinden geçmektedir. Kadının temsilci seçildikten sonra yalnızca kadın haklarını savunması, kadının problemi üzerinde yoğunlaşması yine kadının yetersizliği ile ilgili problemlere yol açacağı ifade edilmiştir. Zira kadın yalnızca kadını temsil ederse, bu durumda diğer alanlarda ki bilgi, becerilerini gösteremeyecektir (Ugan, 2017: 399). Yalnızca mecliste değil, toplumsal olarak kısıtlanarak ilerlemesinin önünde ki engelleri kaldırmayacaktır.

Kadın temsilinde eksiklik üzerinden mansplaining kavramı çerçevesinde güncel durum değerlendirmesi yapıldığında kadını günümüzdeki kadın siyasetçi artışına rağmen oransal yeterlilik sebebi hala bütün siyasal yapılanmalarda aşılabılmış değildir. Fakat yine de son dönemde temsil mekanizmalarında artan kadın sayısının yakın gelecek için umut verici olduğunu belirtmek gerekir.

2.2. Eril Siyaset Dilinin Kadınların Siyasal Katılımına Yansımaları

Ülkemizde siyasi partilerin yapılanmalarına bakıldığında eril bir yapılanma oldukça açık olarak görülmektedir. Kadınların parti teşkilatlanması, partinin yönetim kadroları ve parti içi çalışmaları incelendiğinde kadınların bu yapılanmanın dışında kaldıkları çok açık bir şekilde görülmektedir (Altındal, 2007: 75). Yine kadınların partinin karar organlarında yer verilmediği ama seçim dönemlerinde kadın seçmenlere daha kolay ulaşmak veya partiye kaynak tedarik etmek amacıyla görevlendirildiği görülmekte ve sınırlı hareket alanı içerisinde eril siyasette arka plana itilmektedirler (Minibaş, 1996: 180).

Siyasi partiler, kadınlardan eğer siyasetin içerisinde yer almak istiyorlarsa iki seçenek sunmaktadırlar, “erkek gibi” siyaset yapmak ya da siyasi partilerin kadın kollarında görev almak başka bir ifadeyle siyasete “eklemlenerek” görev yapmak. Şartların erkekler tarafından belirlendiği siyasette kadınlar sıkıştırılmış olarak varlık göstermeye zorlanmaktadırlar. Farklı ideolojilere sahip siyasi partilerin tamamında bu durumun parti kimliğinin kadın kimliğinden önce geldiği ve kadının yalnızca siyasette bir simge olarak görüldüğü sonucunu ortaya çıkarmaktadır (Altındal, 2009: 365).

Kadınların yasal ve çevresel hiçbir engel olmasa dahi siyasetten uzak durmalarında erkek çoğunluklu ortamda, dilin oldukça sert olduğu düşüncesini gerekçe gösterdikleri algısı üzerinde durulabilir. Peki durum gerçekten böyle midir? Siyasi hayatta kadının dili ile alakalı genel durum değerlendirildiğinde görülmektedir ki, kadın siyasette kadın olarak kendine yer bulamamaktadır. Türk kadını da bu nedenle siyasette eril dili kullanarak, erkekçe tavırlar ile siyasette var olmaya çalışmaktadır (Bozaslan, 2020: 55). Elbette bu durum kadının kadın olarak siyaset yapmasının önünde çok uzun dönemler sorun olmuştur. Kadının siyasete katılımı ve siyasette varlığı hususunda yetersizliğin en önemli nedenleri arasında, kadınları erkeklerden farklı kılan kadınsı özelliklerinin olması, kadın doğasının siyaset için uygun olmaması ve özelliklede kadına yüklenen annelik ve eş

rolleri görülmektedir. Kadınların kendilerine atfedilen bu özellikler nedeniyle siyasette başarılı olamayacaklarına dair inanç baskın olmaktadır (Alkan, 2005: 78). Dolayısıyla siyasal hayata katılmak ve siyasette var olmak isteyen kadının geleneksel ataerkil düşünceler nedeniyle engellenmesi söz konusu olmaktadır.

Yalnızca Türkiye’de değil, dünyada kendini ispatlamış, üst yönetim kademelerine ulaşmış kadın siyasetçiler genel itibari ile gerek dış görünüşleri gerekse tavırları ile erkeksi tutumlar sergilemektedirler Siyasal hayata katılan kadının erkeksi yöntemleri ve kendisinden beklenen erkeksi bakış açısını kabul etmesi demektir ve kadının ortaya koyacağı siyasette eril siyaset olacaktır. Kadınlar erkek egemen siyasi hayatta kabul görmek için eril dil ve tavrı benimsemek durumunda kalmaktadır. Kadın genel görüşe göre naif ve kırılabilir yapıdır, siyasi hayat ise sert olmayı gerektiren bir alandır. Bu nedenledir ki siyaset kadına uygun bir ortam olarak görülmez. Eril siyaset içerisindeki kadını siyasi partiler farklılıklarıyla siyasete dahil etmek yerine, ona simgesel anlam yükleyerek ve sadece siyasetin nesnesi haline getirerek kadını göstermelik ve eril siyasete eklenmiş duruma getirmektedirler (Aydın, 2016).

Son yıllarda kadınların dünya üzerinde siyasette yer alma oranlarının artması bu durumu biraz da olsa tersine çevrilmesine yönelim göstermektedir. Farklı ülkelerin parlamentolarında kadın siyasetçilerin, kadın olduklarına ama aynı zamanda siyasetçi de olduklarına vurgu yapan tavırlar sergileme eğilimindedirler. Aynı şekilde Türkiye içinde durum farksız değildir. Son dönemlerde kadın siyasetçilerin giyim kuşamları ve söylemlerine bakıldığında erkeksi görünmek zorunda artık olmadıklarının bilincinde kadın kimliği ile siyaset yapan, kadın siyasetçilerin sayısında önemli artış olduğu görülmektedir.

2.3. Sivil Toplum Kuruluşu Olarak Kadın Kollarının Kadınların Siyasal Katılımında Önemi

On sekizinci yüzyılda Batı Avrupa’da ortaya çıkmış olan sivil toplum kavramı toplu halde yaşamının nasıl mümkün hale getirilebileceği düşüncesinden ortaya çıkmıştır (Kalaycıoğlu ve Sarıbay,2007:544). İlk ortaya çıktığı dönemden 18. yy. a kadar devlet ile aynı anlamı taşımaktaydı. On sekizinci yüzyılda Avrupa’da yaşanan Aydınlanma Felsefesi, burjuvazinin ortaya çıkışı ile devletten farklı tanımlanmaya başlamıştır (Aslan, 2010:188). Günümüzde ise devletten tamamen farklı tanımlanarak, devlet ile toplum arasında konumlanmaktadır. Toplum ihtiyaçlarına yönelik olarak gönüllülük faaliyetleri şeklinde örgütlenmelerdir. Devlet ve toplum arasında yer alan sivil toplum şüphesiz demokrasinin gelişmesinde tıpkı işleyişinde olduğu gibi oldukça önemli role sahiptir (Karaman & Dalkıran, 2021: 93).

Sivil toplum kavramı Batı’da demokratik yapıyı toplumsal katılım temel alındığı ve farklılaşmanın sağlanacağı aynı zamanda da sosyal örgütlemenin yaygınlaşmasını gerçekleştirecek, temel hak ve hürriyetlerin kabulünün sağlanmasını arttıracak bir kavram olarak ortaya çıkmış ve gelişmiştir. “Sivil toplum; devletin şekillendirmediği, kendi inisiyatif ve renkliliğine terk ettiği ve devlet dışı bir alanı ifade etmekle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda devlet dışı bir alanı ifade etmekle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda aktif ve örgütlü siyasal katılım ve politizasyon sürecini de ifade etmektedir” (Çaha,2003:94).

Sivil toplum, demokrasilerin en önemli unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Demokrasi ve sivil toplum ilişkisi birbirinden bağımsız olmayan birbirlerini gerekli kılan iki önemli kavramdır. Toplumun yönetimde yer almasının, katılım artırılmasını sağladığı için demokrasinin işleyişinde akışın sağlıklı ilerlemesine önemli katkıları vardır. Bu nedenledir ki demokrasiler için sivil toplum en önemli unsurlar arasındadır (Tamer, 2010, : 91).

Sivil toplum Kuruluşu denildiğinde akla gelen kuruluşlar arasında başta dernekler ve vakıflar olmak üzere sendikalar, odalar, birlikler ve kooperatifler ile günümüzde siyasi partiler ve onlara eklenmiş olarak kurulmuş olan kadın kolları akla gelmektedir. Türkiye’de siyasi partilerin kadın kollarının, kadınların sempati duydukları ve destekledikleri siyasi partinin bir uzantısı olarak taraftarı ve gönüllülerince örgütlendiği görülmektedir. Kadın kolları, partinin önceden belirlenmiş politikalarını hayata geçirmek noktasında yardım sağlayan, kendisine ait bir bütçe, gündem ve çalışma

programı belirleme hakkı olmayan yapılanmalardır.

Türkiye'nin sahip olduğu erkek egemen siyasette kadınlar, kendilerine yer bulma konusunda ne yazık ki hak ettikleri düzeye hala gelememişlerdir. Topluma hakim olan kadın ve onun rollerine ait olduğu düşünülen gereklilikler kadının siyasete katılımı meselesinde oldukça geride bırakmıştır. Kadından geleneksel cinsiyet rollerini yerine getirmesi beklenirken aynı zamanda yaşam alanı olarak da ev ile sınırlandırılmaktadır. Siyasal hayatta ise siyasal kültürün kodları, siyasi partilerin yapısı gibi hususlar kadının siyasal katılımına engel olmaktadır. Diğer taraftan demokrasilerde kadınların katılım düzeyini arttırmaya yönelik tedbirlerin pek işlerliğinin olmadığı görülmektedir. Hatta kadınların siyasal katılımını desteklediği düşünülen siyasi partilerin kadın kollarında işleyiş de kadınları, siyasi parti merkez yönetimine ve partinin başkanlarına tabi kılmaktadır. Siyasal hayata aktif olarak katılma imkanına sahip olan az sayıda kadın, genel merkez tarafından seçilmekte aynı zamanda da karşıt cinsin kalıplarına göre belirlenmiş olan sürece uymak zorunda bırakılmaktadırlar. Siyasi partinin kadın kollarında görev alan kadınlardan ise seçmeni ikna için ev ziyaretleri yapmaları ve seçim bütçesine destek olmaları beklenmektedir (Sallan Gül, 2007:2-3). Kadın kolları ağırlıklı olarak seçim dönemlerinde olmak birlikte ev toplantıları, kermesler, çaylar gibi birtakım sosyal faaliyetleri yerine getirmek üzere siyasi parti yönetimine yardımcı olmak ve partiye yeni üye ve destek sağlamakla görevlendirilmektedirler.

Kadınlar açısından sivil toplum kuruluşları değerlendirildiğinde siyasal katılım mücadeleleri ve örgüt şeklinde hareket etme çabası olduğu görülmüştür. Özellikle İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin yayınlaması kadınların sivil toplum girişimlerinin önünü açan önemli bir etken olmuştur. Aslında bakıldığında kadın hareketleri sosyal, siyasi ve ekonomik değişimlere göre şekil alarak ilerlemiştir (Karaman & Dalkıran, 2021, s. 98). Kadınların siyasal katılımının yeterli oranda olması ise demokrasinin cinsiyetler açısından değerlendirildiğinde sağlıklı işlediğinin göstergesi olacaktır. Kadın kolları ise Türkiye' de kadına hem bünyesinde bulunan kadınlara hem siyasi kimliği olmayan kadınlara en fazla ulaşan sivil toplum kuruluşları olarak değerlendirilebilir. Kadın kolları, şüphesiz kadının siyasal hayatla buluştuğu ve toplumsal baskılara bir anlamda partilerin diğer teşkilatlarında bulduklarında uğrayacakları baskılara kıyasla daha az maruz kaldıkları siyasi parti birimleridir. Bu nedenle kadın kollarının varlıkları ve demokrasinin cinsiyet açısından işleyişine katkıları azımsanamayacak orandadır. Çorum ilindeki kadın kollarının ve diğer sivil toplum kuruluşlarının ilişkilerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılan çalışma sonucunda;

“STK’lar ancak siyasi bir kuruluşun üyesi olduktan sonra kadınlara ulaşabilen etkinlikte kuruluşların ötesine çok geçememişlerdir. Tabi ki öncesinde konuya ilgi duymayan birine biz kadın haklarını savunan örgüt olarak çalışıyoruz, size siyaseti anlatmaya geldik diyemezler ama kadın kolları gibi örgütler ile ya da çok daha fazla kadına ulaşabilecekleri resmi kuruluşlarla işbirliği içine girerek sosyal ve siyasal haklar anlatılabilir, bu yönde girişimde bulunmaları için destek sağlayabilirler. Kadın kolları bu yönden STK’ olma niteliği taşıyan ve toplumda kadınlar dâhil pek çok kesimin sesini duyurmanın alternatif yolları olduğu gerçeğini aşılacak adına bilinçlenmelerinde önemli katkıya sahip olduğu tespit edilmiştir (Duman, 2024, s. 102).”

Gerçekleştirilen çalışmada ortaya konulduğu üzere sivil toplum kuruluşlarının zaten hâlihazırda siyasi kimlik kazanmış olan kadınlara kadın kollarına ulaşarak siyasal mekanizmalarda ilerlemeleri konusunda destekleri yeterli değildir. Bazı ülkelerde sivil toplum kuruluşları ve kadınların baskısı ile kadınların siyasal katılım hakları için çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar parti programlarına yeni konuların eklenmesi, kadınlar için yeni bakanlıkların kurulması gibi önemli adımların atıldığı bilinmektedir (Demir, 2015, s. 46). Burada kadınların siyasete dahil olmasını amaçlayan, teşvik eden, destekleyen sivil toplum kuruluşlarının yeterli sayıda olmaması da oldukça önemli etkenlerden biridir.

SONUÇ

Ülkemizde ve dünyada kadınların siyasal haklarını hak ettikleri düzeyde elde edebilmeleri ile alakalı son yıllarda çok önemli çalışmalara imza atılıyor olsa da yeterli olduğunu söylemek ne yazık ki doğru değildir. Yalnızca siyasi alanda değil sosyal hayatta kadını korumaya yönelik yapılan çalışmalarında yakın gelecek için umut verici olduğunu ifade etmek gerekir. Türkiye özelinde kadının

siyasal katılımının artmasında şüphesiz en önemli etkenlerden birinin başörtüsü ile alakalı yasakların kalkmış olmasıdır. Yasağın kalkması yalnızca kadının siyasal katılımının önündeki yasal engelin kalkması değil Türkiye’de sosyal durum göz önünde bulundurulduğunda kadının yaşam şekline yönelik özgürlüklerin tamamen önünü açmıştır. Müslüman kimliğe sahip kadın sayısının oransal büyüklüğü göz önünde bulundurulduğunda özellikle Türk kadını siyasal, ekonomik, eğitim gibi farklı pek çok alanda haklarına kavuşmuştur demek yanlış bir ifade olmayacaktır.

Mansplaning kavramının kadının yetersizliğini bilgisizliğine bağlandığı noktada; Günümüz dünyası kadın erkek ayırt etmeden bireylerin kendi kararlarını verebileceği araştırıp öğrenebileceği, kitle iletişim araçlarına herkesin ulaşabiliyor olması kadın ya da erkek fark etmeksizin herkesin ulaşabileceği ve bilgi edinebileceği kadar yaygındır. O nedenle mansplaning kavramına etken olan kadının bilgi edinmeden uzak olduğu düşüncesi geçerliliğini yitirmelidir. Zira siyaset okumak araştırmak cinsiyetle değil, kişisel merakla ilgilidir.

Çorum ilinde yapılan çalışmadan sivil toplum kuruluşları ile ilgili çıkan sonuçlara göre:

“STK’lar bu noktada siyasi partilerin desteğini alarak çok daha fazla kesimden kadına ulaşmalıdır. Parti içi demokrasi ve toplumsal adaletin sağlanması için de gereklidir. Burada inkâr edilemez gerçek şudur ki; kadın kolları siyasi partilerin kadının siyasal katılım hakkını gerçekleştirdiği en yaygın kuruluşlardır. STK’lar bu durumdan faydalanarak siyasi partilerin ideolojilerini gözetmeksizin demokratik bir biçimde kadının siyasal katılım yollarına alternatif yollar üretmelidirler (Duman, 2024, s. 108)”

Buna ek olarak en önemli sorunlardan biri de kadının siyasal haklarına yönelik çalışma yürüten sivil toplum kuruluşlarının sayısının eksikliğidir. Ülkemizde kadınların siyasete dahil edilmesi ve katılımlarının artırılması için çalışan sivil toplum kuruluşları sayısının artırılması gerekmektedir. Zira sivil toplum kuruluşları kadın haklarının iyileştirilmesinde oldukça önemlidirler.

Siyasette eril dilin varlığı ile alakalı olarak yine Çorum ilinde yapılan durum çalışmasından çıkan sonuçlara göre:

“Kadın kollarında görev alan katılımcıların bu konuda çoğunlukla bilinçli oldukları görülmektedir. Bir diğer önem arz eden ifade ise kadınların siyasete nezaket getireceği düşüncesidir. Kadın, gerek yaratılış itibari ile gerek toplumda yetiştirilme şekli nedeni ile erkeklere kıyasla daha narindir, bu gerçeklik pek çok olay karşısında tutumlar değerlendirildiğinde inkâr edilmemesi gereken bir durumdur. Bura da anlatılmak istenen kadının naipliği karşısında sert dilin daha ılımlı ve yumuşak bir dile dönmesi temennisi olarak algılanabilir (Duman, 2024, s. 105)”

Elbette kadın dili daha nazik ve yapıcıdır. Fakat uzun yıllar kadın ne yazık ki erkeklerle siyaset yapmak zorunda kalmıştır. Yine önceki bölümlerde ifade edildiği üzere son yıllarda hem dünya hem Türkiye’de kadınların tutumları, giyim kuşamları ve söylemleri erkek dilini kullanmanın ötesine geçmeye başlamıştır. Bu durum siyasetin erkeğe ait olmaktan çıkarmaktadır. Unutulmamalıdır siyaset toplumun temsil edildiği en etkin alandır. Kadınlarında, bu alanda hem kadının sesini duyurmak hem de başarının ve yeteneğin cinsiyetlere değil kişinin kendine bağlı olduğunun kanıtı açısından siyasal katılımı önemlidir.

Aslına bakılacak olursa kadınların siyasal hayata katılım anlamında erkekler kadar başarılı ve etkili olmayışlarının esas nedeninin kadınların "eril siyaset" yapmak yöntemi istemeleri ve bu süreçte yetersiz kalmalarıdır. Kadınların kendilerine ait siyaset yapma yöntemlerini oluşturarak, baskın erkek siyaset karşısında varlık göstermeleri gerekmektedir. Özellikle kadınların siyasette yer alabilmesi için, kadın siyasetçilerin kendilerine yüklenen geleneksel cinsiyetçi rol kalıplarından çıkması, siyasette söz sahibi olmaları için de kadın sorunlarını gündeme taşınmaları ve sorunlara kadın bakış açısıyla yaklaşmaları doğru bir yaklaşım olacaktır. Tam bu noktada siyasi partilerin kadın kollarının, kadınların siyasi katılımı açısından önemi ortaya çıkmaktadır. Ancak kadın kolları yapısı itibariyle kendine ait bir bütçesi ve kullanma konusunda da iradesinin olmaması, kadın kollarını sürekli olarak finansman arayışına yönlendiren, ihtiyaçlarını karşılamak için kermes, çay vs gibi gelir getiren faaliyetler düzenleyerek para toplamaya zorlanan kadın kolları, kadınlara yönelik politikalar belirleyen bir yapı olmasını engellemektedir.

Son cümle olarak; kadınların siyasal katılımında eşitsizlik temeline dayalı ataerkil düzen ortadan kaldırılmadığı sürece ve kamusal alanın kadınlara yönelik olarak yeniden düzenlenmediği takdire arzu edilen demokratik bir yapıya sahip olmak mümkün olamayacaktır. Kadınlar ve erkeklerin siyasal alanda eşit bir şekilde temsil imkanına kavuşması ve siyasal hayatta varolabilmesi için siyasal sistemin yeniden yapılandırılması gerekir.

KAYNAKÇA

- Alkan, A. (2005), *Yerel Yönetimler ve Cinsiyet: Kadınların Kentte Görünmez Varlığı*, Dipnot Yayınları, 1. Baskı, Ankara.
- Altındal, Y.(2007), *Kadının Siyasal Katılımı Bağlamında Partilerin Kadın Kollarının Sosyolojik Açısından Değerlendirilmesi*, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Altındal, Y. (2009). “Erkeksi Siyasetin ‘Erk’siz Dublörleri”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C: 12, S: 21, Haziran, 351-367
- Aslan, S. (2010). Sivil Toplum: Kavramsal Değişim Ve Dönüşüm. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(33), 188-212.
- Aydın, S. (2006), “Siyasete Kadın Eli Gerek”, <http://kadem.org.tr/siyasete-kadin-eli-gerek-sare-aydin/> (18.04.2025).
- Bozaslan, E. Ç. (2020). Siyasetle Alâkalı Mı Alâkasız Mı?: Kadınlar Halk Fırkası'ndan Günümüze Kadın-Siyaset İlişkisi. *Marmara Üniversitesi Kadın Ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 49-66.
- Çaha, Ö.(2003). *Aşkın Devletten Sivil Topluma*, Gendaş Yayınları, İstanbul, 2003 (Devletten Sivil Topluma), s. 94.
- Demir, Z. (2015). Kadınların Siyasete Katılımı Ve Katılımı Artırmaya Yönelik Stratejiler. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 35 - 47.
- Deniz, Ş. (2019). *Türkiye’de Kadın Ve Siyaset* (1 B.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Duman, B. (2024). *Siyasi Parti Kadın Kollarının Sivil Toplum Kuruluşu Olarak Kadınların Siyasal Katılımları: Çorum Örneği*. TOGÜ, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Erzen, M. Ü. (2019). Siyasette Cinsiyet Eşitsizliği. *Asya Studies*, 2(8), 21-32.
- Gönenç, A. Y. (2006). Fransa Ve Türkiye' De Kadın Hareketleri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*.(27): 63-84.
- Kalaycıoğlu, E. ve Sarıbay, A.Y.(2007) *Türkiye’de Politik Değişim ve Modernleşme*, Alfa Aktüel Yayınları, İstanbul, 2007, s. 544.
- Karaman, İ. C., & Dalkıran, G. B. (2021, 7 31). Kadın Sivil Toplum Hareketinin Tarihsel Gelişimi: Türkiye Ve Dünyadan Örnekler. 5(13), 89- 116.
- Kidd, A. (2017). Mansplaining: The systematic, sociocultural silencer. Paper presented at the 33rd Annual Conference on the Advancement of Women, Texas Tech University, Texas, ABD. <https://digitalcommons.northgeorgia.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1681&context=ngresearchconf>.
- Minibaş, T. (1996), *Siyasal Partiler Yelpazesinde Kadının Konumu*, Der: N.Arat, Say Yayınları, İstanbul, <https://Psikomental.Com.Tr/PsikomentalPsikoloji>. Erişim Tarihi: 05 14, 2024
- Sallan, S. G., & Altındal, Y. (2016). Türkiye’de Siyasetin Eril Anatomisi: 2015 Seçimlerini Kota Uygulamaları Üzerinden Yeniden Düşünmek. *Toplum 4e Demokrasi Dergisi*, 9(19), 51-72
- Sallan, S.G. (2007), “22 Temmuz Seçiminin Galibi Kim? Bıyıklı Kadınlar mı Yoksa Eril Siyaset mi?”, *Toplum ve Demokrasi*, 1 (1), Aralık, 1-26
- Tamer, M. G. (2010). Tarihsel Süreçte Sivil Toplum. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 27(1): 89- 105.

- Terkan, B. (2013). Siyasi Partilerin Kadına İlişkin Söylem Ve Politikaları (Akp Ve Chp Örneği). *Selçuk İletişim*, 6(2), 115-136.
- Tilev, F. (2018). Esnek Çalışma Ve Kadın İstihdamı. *Fırat Üniversitesi İibf Uluslararası İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*. 2(2): 121-150.